

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

6

Javaslatok nemzetiségi törvény megalkotásához

Tervezet

1. A törvény szükségessége, jellege, célja

Az országban végbemenő társadalmi fejlődés, a demokratizálódás, a megújulás nem kerülheti ki a nemzetiségi politikát.

A nemzetiségek politikai, társadalmi, gazdasági, demográfiai helyzete, nyelvük és kulturájuk állapota, a nyelvnemzetekkel ápolts kapcsolata, a nemzetiségi kérdés iránti érdeklődés részben pozitív, részben negatív irányban lényegesen megváltozott az elmúlt évtizedekben.

A nemzetiségi állampolgároknak az alapvető állampolgári jogokon túl specifikus jogokat és ezek tényleges érvényesítését is biztosítani kell ahhoz, hogy a nemzetiség fennmaradjon.

A magyarországi nemzetiségek további gyors asszimilálódása ellenkezik Magyarország nemzeti, bel- és külpolitikai érdekeivel, politikailag, erkölcsileg nehezíti a határokon túl élő magyarsággal való jogos törődést.

A nemzetiségi törvény

- rögzítse a nemzetiségek kollektív és egyéni jogait
- segítse elő a nemzetiségpolitikai elvek hathatós megvalósítását, a nemzetiségi jogok védelmét és kiteljesedését, az ehhez szükséges politikai, társadalmi, gazdasági és intézményes feltételek biztosítását, a feladatok végrehajtásának ellenőrzését, a számonkérést és - mulasztások esetén - a felelősségrevonást
- rendelkezék arról, hogy a nemzetiségi egyének és csoportok jogot kapjanak a törvény szellemének és betűjének megvalósulásáról tájékozódni és véleményt nyilvánítani
- erősítse a többségi nemzet tagjaiban a racionálison túl az érzelmi támogató közszellemet, a kölcsönös toleranciát, a békés együttműködést a nemzetiségi sajátosságok fenntartása és kibontakoztatása érdekében

- határozza meg az állami, társadalmi szervek, a különböző intézmények és gazdálkodási egységek nemzetiségpolitikai feladatait;
- szögezze le, hogy a nemzetiségi feladatok megoldásának szervesen be kell épülniök a településpolitika egészébe;
- induljon ki az alaptörvényből, az ország és a nemzetiségek tényleges helyzetéből, mai és holnapi érdekeiből, a kisebbségekre vonatkozó nemzetközi dokumentumokból;
- támaszkodjék korábbi nemzetiségi törvények haladó, követendő rendelkezéseire;
- összegezze a vonatkozó időtálló elveket, határozatokat, rendeleteket;
- határozza meg a nemzetiségi szövetségek társadalmi helyét, jogállását és mozdítsa elő a hathatós működésükhöz és az Alapszabályukban foglalt feladatok teljesítéséhez szükséges politikai, személyi és pénzügyi feltételek biztosítását;
- erősítse a nemzetiségi állampolgárok identitástudatát, buzdítson a nemzetiségi igények bátor kinyilvánítására, a törvényadta lehetőségek maradéktalan kihasználására, nagyobb saját erőfeszítésekre, áldozatvállalásra;
- legyen átfogó, elveket rögzítő kerettörvény, de egyuttal gyakorlatias is, tartalmazzon garanciákat az elvek megvalósítására, legyen bátorító;
- biztosítsa a megvalósítás pénzügyi támogatását, a szükséges káderek képzését és nemzetiségi településeken, intézményekben, szervekben, gazdálkodási egységekben való elhelyezését;
- tegye előfeltétellé, hogy nemzetiségek által lakott településeken a tisztségviselők legalább értsék a nemzetiség nyelvét;
- állapítsa meg, hogy a nemzetiségi feladatokkal szembeni közömbösség elfogadhatatlan.

Jogosultság:

Nemzetiségi jogok gyakorlására jogosult az,

- aki nemzetiségi származású és maga annak tartja magát,
- aki igényt tart a nemzetiségi nyelv és kultúra ápolására.

Alapvető emberi joga minden magyar állampolgárnak, milyen nemzetiséghez tartozónak vallja magát.

A törvénynek szavatolnia kell a szabad választást, azt, hogy a jogokat mikortól és milyen mértékben igényli ill. azok megvalósításában milyen intenzitással vesz részt. Nemzetiségi hovatartozásból senkinek nem származhatnak sem előnyei, sem hátrányai.

A törvénynek szavatolnia kell a kettős - a nemzetiségi és a magyar nyelvhez és kulturához való - önkéntesen vállalt kötődést.

Figyelemmel a máig ható történelmi eseményekre a népszámlálási bevallások nem tekinthetők mérvadónak a számszerűség megállapításánál. A bevallás kötelezővé tétele továbbra sem kívánatos.

2. A törvény hatálya

kiterjed a Magyar Népköztársaság azon állampolgáira, akik nemzetiségi jogukat gyakorolják, kötelezettségeiket teljesítik, valamint azon központi, területi és helyi állami, államigazgatási, társadalmi szervekre, intézményekre, gazdálkodó egységekre, azok vezetőire és ügyintézőire, amelyek ill. akik kötelessége a feltételek biztosítása, a feladatok végrehajtása.

3. Illetékesség:

- a. Nemzetiségi állami-államigazgatási ügyekben általában:
 - országos szinten az Elnöki Tanács, a Minisztertanács, valamint érintett szakminisztériumai, hatóságok és intézmények, a Hazafias Népfrent,

- megyei és helyi szinten a tanácsok, intézmények, gazdálkodó egységek ügyért felelős vezetői, a Hazafias Népfront,

b. Nemzetiségi mozgalmi, szervezeti és egyéb ügyekben:

- országos szinten a nemzetiségi szövetségek vezetői
- területi és helyi szinten a nemzetiségi szövetségek területi és helyi szerveinek vezetői, a nemzetiségi bizottságok vezetői.

4. A törvény elvei:

- a. a nemzetiségi többletjogok biztosítása;
- b. kollektív és egyéni jogok érvényesítése a nemzetiségiiek számától és arányától függetlenül;
- c. az érdekképviselőt érvényesítése minden szinten;
- d. a nemzetiségi azonosság megőrzésének hathatós állami és társadalmi támogatása;
- e. a kettős kötődés, hovatartozás jogának, a közvetítő szerep, összekötő kapocs elismerése.
- f. a nemzetiségiiek aktív közreműködése.

5. A nemzetiségek kollektív és egyéni jogai:

/az Alkotmány 54-68. paragrafusaiban biztosított jogokon kívül/

a. A nemzetiségi kollektívákat megillető jogok:

- a nemzetiségi azonosságjegyek megőrzése és szabad ápolása, az ehhez szükséges feltételek igénylése;
- tannyelvű, kétnyelvű, nyelvoktató óvodai csoportok, óvodák, általános iskolai, szakmunkásképző, középiskolai osztályok, iskolák, a nemzetiségi oktatást szolgáló főiskolai és egyetemi óvónő-, tanító- és tanárképző tanszékek indítványozása;
- anyanyelvű állami és egyházi szertartások, széleskörű anyanyelvi feliratok, nemzetiségi nyelvű tanácsrendeletek kezdeményezése;
- utcák, terek, középületek elnevezése
nemzetiségi személyiségekről, emléktáblák elhelyezése;

- megfelelő mennyiségű és minőségű anyanyelvi tömeg-
tájékoztatás /újság, évkönyv, rádió, tv, szépiro-
dalmi és tudományos könyv, ismeretterjesztés, közle-
mények/, a nemzetiségi sajtótermékek szabad terjesztése;
- arányos és ténylegesen működő képviselőlet állami,
társadalmi szervezetekben, intézményekben, gazdálko-
dási egységekben, azok vezetésében;
- hathatós intézkedések a települések nemzetiségi lakosságá-
nak megtartása érdekében;
- tagsággal rendelkező érdekképviselőti szervezet, nem-
zetiségi együttesek, egyesületek, alapítványok, klubok
és más szervek létrehozása;
- nemzetiségi rendezvények szervezése, tartása;
- szabad érintkezés az azonos nyelvet beszélő országokkal,
más országokban élő azonos nyelvet beszélő nemzetiségekkel,
azok szerveivel, intézményeivel, valamint az iskoláztatás
lehetősége a nyelvországokban.

b. Egyéni nemzetiségi jogok:

- az anyanyelv szabad használata a köz-, a közösségi és
mindennapi életben, a munkahelyen;
- a kívánt anyanyelvi oktatásban való részvétel;
- az anyanyelvi kultúra, a nemzetiségi hagyományok
szabad ápolása, újraélesztése, gazdagítása;
- nemzetiségi szervezetekben való részvétel;
- szabad érintkezés a külföldön élő hozzátartozókkal, az
azonos nyelvet beszélő országok polgáraival, intézményei-
vel, más országokban élő azonos nemzetiségű személyekkel,
azok nemzetiségi intézményeivel;
- nemzetiségi szervezetekhez való önkéntes csatlakozás;
- külföldi /nyelvnemzet/ oktatási intézményekbe való
jelentkezés, ösztöndíjak megpályázása;
- külföldi /nyelvnemzet/ pályázatokon való részvétel.

c. Képviselői jog:

- a nemzetiség egészét érintő ügyekben: a nemzetiségi szövetség;
- területi és helyi ügyekben: a nemzetiségi szövetség, ill. a szövetség területi és helyi érdekképviseleti szervei;
- nemzetiségi szervezeteket érintő ügyekben: a szervezet vezetője;
- biztosítani kell, hogy a nemzetiségi állampolgár érdemben képviselhesse a nemzetiségi lakosság érdekeit minden olyan állami, társadalmi szervben, szervezetben, intézményben, gazdálkodási egységben, amelynek tagja, dolgozója.

szerveleti felhatalmazás

6. A nemzetiségek kötelessége:

Azonosak minden magyar állampolgár kötelességeivel.

7. A nemzetiségek szervezetei:

a. A nemzetiségi szövetség:

- Az illető nemzetiség országos érdekképviseleti szerve;
- Jogi személy. Felépítésének, működésének rendjét a nemzetiség kongresszusa által jóváhagyott Alapszabály rendezi.
- Tömegbázisa tagságra, területi, helyi szervekre épülhet;
- Javaslattevő joga van minden, a nemzetiséget érintő kérdésben;
- Vétó joga van a nemzetiségek által lakott államigazgatási szervek határozathozatalával kapcsolatban, a nemzetiséget hátrányosan érintő jogszabály, intézkedés, törvény hatálybalépésével kapcsolatban;
- Egyetértési illetve vétójoga van nemzetiségi oktatási és kulturális kérdésekben.

8. A nemzetiségek oktatási és kulturális ügye:

a. Az anyanyelv ápolása, teljeskörű használata a nemzetiség fennmaradásának alapvető előfeltétele, záloga.

Az anyanyelv fennmaradása, visszanyerése a nemzetiség és a többségi nemzet közös erőfeszítése révén válik lehetővé. A mai körülmények között ebben az óvodai és iskolai nyelvoktatás játssza a meghatározó szerepet. Az anyanyelvnek élőnek kell lennie.

Meg kell kapnia az őt megillető helyét, rangját a közéletben, az ügyintézésben, a tömegtájékoztatásban, a vallásgyakorlásban.

A megfelelő színvonalu nemzetiségi oktatás biztosítása állami feladat. Az oktatás kielégítő tárgyi és személyi feltételeiről az óvodát, iskolát, intézményt fenntartó szervek kötelesek gondoskodni.

A nemzetiségi oktatás intézményei:

- tannyelvű, kétnyelvű, nyelvoktató óvoda /óvodai csoportok/, általános, szakmunkásképző és középiskolák /osztályok, tagozatok/,
- pedagógusokat képző főiskolai és egyetemi nemzetiségi tanszékek;
- különböző szakembereket anyanyelven illetve két nyelven képző főiskolai, egyetemi csoportok;

Az anyanyelv megtanítása érdekében feltétlenül elsőbbséget élvez a tannyelvű illetve kétnyelvű oktatás minden szinten.

b. Nemzetiségi oktatási intézmények létrehozását kezdeményezhetik:

- a nemzetiségi szövetség, annak területi és helyi szervei;
- állampolgárok;
- állami szervek.

c. A nemzetiségi oktatási intézmények létrehozása, átszervezése, megszüntetése, vezetőinek kinevezése, felmentése, a megyei vezető szaktanácsadók kinevezése és

felmentése csak a nemzetiségi szövetség beleegyezésével történhet.

A nemzetiségi oktatás színvonalát a nemzetiségi szövetség ill. annak területi és helyi szervei ill. az érintett nemzetiségi lakosság véleményének ill. igényeinek megfelelően kell biztosítani.

- d. Nemzetiségi oktatási intézmények külföldi finanszírozásának, felszerelések, berendezések realizálásába, külföldi lektorok, vendégtanárok alkalmazásába be kell vonni a nemzetiségi szövetséget.
- e. A nemzetiségi kultúra és hagyományok ápolása, gyarapítása, kulturális értékek feltárása, gyűjtése, közreadása /kiadványok, kiállítások, előadások/ nemzetiségi, intézményi, állami, vállalati feladat.
- f. A nemzetiségi együttesek, kulturházak, könyvtárak, muzeumok, tájházak, fenntartása, ellátása, berendezése állami szervek, intézmények, gazdálkodási egységek, vállalatok, egyesületek, klubok, alapítványok, egyének segítségével biztosítandó. E célból külföldi segítség is igénybe vehető.

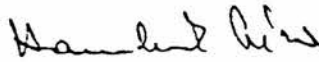
9. Az azonos nyelvet beszélő országokkal való kapcsolat elvei és gyakorlata

A Magyar Népköztársaság az államközi egyezményekben foglaltak szerint, a békés egymás mellett élés, a humanitárius^{us}, az emberi jogok érvényesítése szellemében biztosítja a bizalomépítő, a kölcsönös megismerést, a békét szolgáló kapcsolatok zavartalan gyakorlását /rokoni látogatások, diák- és kulturcsere szakemberképzés és -továbbképzés, települések közti partneri kapcsolatok, intézmények, alapítványok közti együttműködés, turizmus, adományok, ösztöndíjak elfogadása, közös kutatások, könyvkiadás, gazdasági és sportkapcsolatok, közös rendezvények, évfordulók szervezése stb./

Megjegyzések

- a. A törvénytervezet szövegét magyarul és a nemzetiségek nyelvén széleskörű vitára kell bocsátani, hogy a nemzetiségi kongresszusok állást foglalhassanak.
- b. Az országgyűlés által elfogadott törvényt magyarul és a nemzetiségek nyelvén széles körben publikálni kell.
- c. A törvény rendelkezzen arról, hogy a megyei, városi és községi tanácsoknak, a különböző intézmények, hatóságok, gazdálkodó egységek határozzák meg saját tennivalójukat a törvény végrehajtása érdekében.

Budapest, 1988. június 08.

Hambuch Géza
főtitkár